

Ud af komfortzonen

At åbne mulighedsrum gennem interkulturelle møder

Cordsen, Nicole; Dehmel, Lukas; Kunze, Johanne-Juliane; Lüders, Sandra; Niemeyer-Jensen, Beatrix; Zick, Sebastian; Jensen, Christine Revsbech; Bertling, Esther; Jensen, Christine Revsbech

Publication date:
2020

Document Version
Andet version

Citation for published version (APA):

Cordsen, N., Dehmel, L., Kunze, J.-J., Lüders, S., Niemeyer-Jensen, B., Zick, S., Jensen, C. R., Bertling, E., (TRANS.), & Jensen, C. R., (TRANS.) (2020, mar.). Ud af komfortzonen: At åbne mulighedsrum gennem interkulturelle møder. Roskilde Universitet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Ud af komfortzonen: At åbne mulighedsrum gennem interkulturelle møder

JUMP er finansieret af Interreg Deutschland - Danmark med midler fra Den Europæiske Fond for Regionaludvikling. Læs mere om Interreg Deutschland www.interreg5a.eu

Indhold

Indledning.....	2
Interkulturalitet og JUMP.....	4
At overvinde bekymringer	4
Sprog som udfordring?	5
At reflektere over udveksling	6
Kulturmødet som mulighedsrum.....	7
Kultur i komfortzonen.....	7
Ind i komfortzonen!	10
Sprog.....	10
Hjem	12
Ud derfra - med det samme! Eller måske ikke?	14

Indledning

Denne tekst er baseret på de erfaringer, som er resultatet af INTERREG-projektet JUMP igennem de sidste to år. JUMP er en forkortelse for "*Jobs igennem Udveksling, Mobilitet og Praksis*" og har til formål at fremme integration af udsatte unge på arbejdsmarkedet i den tysk-danske INTERREG-region.

Til dette formål har tyske og danske produktionsskoler udviklet lettilgængelige udvekslingsformater: Fra endagsture eller korte udvekslinger skolernes værksteder imellem, til en ledsaget praktik i en virksomhed, og fra en cykeltur langs den dansk-tyske grænse til Future Camps på et dansk feriested på Fyn.

2

JUMP tilbyder tyske og danske produktionsskoleelever mange forskellige muligheder for at mødes. Elevernes ophold i udlandet er blevet ledsaget af studerende og medarbejdere fra de deltagende partner-universiteter. Det, der blev oplevet på rejserne blev dokumenteret gennem observationer og en række samtaler og interviews med lærere og de unge.

Erfaringerne fra denne proces er grundlaget for serien "JUMP-Impulser", som præsenterer vigtige resultater efter emne.

Denne JUMP-impuls omhandler *interkulturelle møder* - et vigtigt aspekt, ikke kun i JUMP, men også i mange andre sammenhænge.

Interkulturelle møder sker hver dag. De er udgangspunkt og grundlaget for det tværnationale projekt JUMP. Alle aktiviteter bliver gennemført på tværs af grænserne for at åbne nye interkulturelle og mobilitetsfremmende dimensioner af de givne læreprocesser. Interkulturelle møder er en del af alle projektaktiviteterne i JUMP, så at det er et afgørende emne for projektets praksis. Kulturforskelle kan blive opfattet som en udfordring eller som berigelse. Når vi beskæftiger os med denne dobbelthed, vil vi benytte os af begrebet *komfortzone* brugen af begrebet komfortzone kan bidrage til at udfolde et spændingsfelt der består af sikkerhed og usikkerhed på samme tid, noget som JUMP-deltagerne skal navigere i. En udfordring, som interkulturelle møder medfører er nemlig, at man forlader sine vante

“Ud af komfortzonen”

omgivelser. Det fremmede kan være tiltrækkende, men et fremmed sprog, andre spise- og drikkevaner, andre måder at omgås på, forskellige institutionelle rammer osv. kan samtidig være store forhindringer. Unge deltagere, som forbereder sig på det interkulturelle møde, kan spørge sig selv:

- *Hvad har jeg brug for, for at føle mig tilpas i andre omgivelser?*
- *Hvad vinder eller taber jeg, hvis jeg skifter kontekst?*
- *Hvad kan jeg bruge de nye erfaringer til?*
- *Hvem kan jeg spørge, hvis noget ikke går, som det skal?*

At sige ja til et ophold i udlandet, og dermed også et interkulturelt møde, er altid forbundet med usikkerhed og det kan være angstprovokerende.

Den pædagogiske udfordring består i at motivere unge mennesker til et ophold i udlandet og at få dem til at forlade deres vante omgivelser - familie, venner, værksted, det sikre hjem - i det mindste for en kortere tid. De skal ”ud af deres komfortzone”, som en medarbejder sagde. Han opfordrer til at være nysgerrig og åben, at prøve noget nyt og at bevæge sig på nyt terræn. Sikkerheden af det, man kender, betegner han derimod som komfortzonen.

Denne hæfte er baseret på de hidtidige aktiviteter, mange samtaler med medarbejdere og deltagere og de forskellige erfaringer og opfattelser af interkulturelle møder, som kom til udtryk i den forbindelse. Resultaterne fra projektet, præsenteret her, bliver også suppleret med et teoretisk perspektiv, som skal give anledning til at reflektere over projektets praksis.

3

Denne JUMP-impuls er tænkt som en inspiration og et værktøj for den videre udvikling af samarbejdet og udvekslingsprogrammerne produktionsskolerne imellem. Med hensyn til projektets mål og JUMP-erfaringernes bæredygtighed vejleder den ved vurderingen af vidt forskellige interkulturelle møder og giver anledning til at drøfte, hvordan interkulturelle møder kan blive ledsaget pædagogisk.

Interreg
Deutschland - Danmark

Interkulturalitet og JUMP

I projektforløbet hidtil er en vis *åbenhed og nysgerrighed* overfor nye erfaringer og mennesker set som vigtigt for at interkulturelle møder kan blive til en succes. De to måder at gå til udvekslinger på har vist sig at være forudsætning for, at deltagerne kunne danne sig indtryk i de nye omgivelser. I den dansk-tyske gruppe af lærere har samarbejdet mellem mennesker fra forskellige lande, institutioner og faglige kulturer fungeret godt, selvom vi har set udfordringer i forbindelse med kulturforskelle.

Et eksempel på en situation, hvor vi har oplevet forskelle imellem de forskellige landes kulturer er reglerne for elevernes bruf af alkohol på Future Camps: Diskussionen om, om deltagerne må drikke på Future Camps viser, at de forskellige institutioner har forskellige politikker, når det drejer sig om alkoholholdige drikkevarer. Et sted er alkohol altid forbudt, et andet sted må man drikke under bestemte forudsætninger udenfor arbejdstiden. For at finde en løsning skal man analysere og ønske at forstå de forskellige pædagogiske principper, sociale synspunkter, institutionernes opbygning og lovgivningen. Men dette eksempel viser også, at der er en forskel imellem de voksne og deltagerne, som i deres øjne er "de unge". At man skal diskutere dette emne rejser også spørgsmålet, hvor seriøst medarbejderne egentlig tager deltagerne, som ofte allerede er myndige. Kulturforskelle imellem de voksne og de unge manifesterer sig også i, at man ikke taler om problemer, som for eksempel når det drejer sig om regler omkring alkohol, men at en gruppe tager en omsorgsfuld beslutning for den anden gruppe.

4

Andre kulturforskelle viser sig for eksempel med hensyn til regler omkring tiltag (betaling, arbejdstider etc.) i institutionerne. Hos medarbejderne ser vi en meget produktiv og familiær stemning under projektaktiviteterne samt nysgerrighed og motivation, når det drejer sig om nye erfaringer og om at håndtere kulturforskelle.

At overvinde bekymringer

Projektets store udfordring er at vække elevernes interesse i at prøve noget nyt, og ikke blot at krydse den dansk-tyske grænse. De to lande har så meget til fælles, at "det fremmede" slet ikke er så fremmed, som man måske kunne tro i første omgang. Tværtimod er den dansk-tyske fortid, også med op- og nedture, afspejlet i mangedansk-tyske livsfortællinger. Beskyttelse af mindretallene i begge lande har ført til at dansk-tyske møder i dele af Danmark og Tyskland er en del af dagligdagen.

På det praktiske niveau viser det sig desuden, at medarbejderne og eleverne i projektet har en del arbejds erfaring til fælles og at de til dagligt generelt har de samme opgaver og udfordringer.

Når man ser grundigt efter, er der altså slet ikke så mange forskelle. Alligevel er det for nogle et stort skridt i en ukendt verden når de krydser grænsen og kommer til et land, hvor man taler et andet

“Ud af komfortzonen”

sprog og skal følge andre regler.

Et eksempel er den tyske måde at tiltale hinanden med "Du" eller "Sie". Mens man siger "du" til medarbejdere i Danmark, plejer man ikke at gøre det i Tyskland. Det kan ofte være et brud med de kulturelle regler og anses som uhøfligt. At man tiltaler produktionsskoleeleverne i Tyskland med "Sie" betyder også, at man viser dem respekt, mens hvis man sagde "De" til hinanden i Danmark ville det skabe stor forvirring fordi det betragtes som meget gammeldags og formelt og signalere at man ikke kan udtrykke sig frit overfor hinanden hvilket ville have store konsekvenser for læringsrelationen.

Uden at skulle vurdere kulturelle regler er det indlysende, at den slags forandringer fører til usikkerheder ved interkulturelle møder - især, når man ikke kender de sociale antagelser, som står bag.

Erfaringen i JUMP viser, at man især opfatter de *små detaljer som store udfordringer* i dansk-tyske møder, hvor der ellers ikke ser ud til at være mange forskelle.

Det er en vigtig forudsætning for at overvinde bekymringer og usikkerheder, at man skærper bevidstheden for dette og tager de små forskelle seriøst.

Sprog som udfordring?

De sproglige udfordringer nævnes ofte af eleverne, når det drejer sig om, hvorfor man ikke vil tage på udveksling med JUMP. Sprog bliver set som forudsætning for forståelse og som årsag til personlig usikkerhed. Mange elever bliver for eksempel usikre, når de ikke forstår, hvad der bliver sagt omdem. Erfaringerne i projektet viser dog, at især oplevelsen af at kunne gøre sig forståelig uden at være perfekt til sproget kan øge elevernes selvtillid – og den erfaring havde de ikke kunnet gøre hvis de var blevet hjemme.

I projektet har vi set mange praktiske løsninger på sprogbarrieren:

På Future Camps kunne vi overvinde sprogbarrierer med tolke eller oversættelseshjælp. Især de elever, som er tosprogede, havde i den forbindelse en succesoplevelse.

Ofte blev *engelsk* brugt som et fælles fremmedsprog.

Kommunikationen med "hænder og fødder" (tegnprog) var desuden et vigtigt supplerende element i kommunikationen ved de forskellige møder i projektet.

Der blev udviklet *ordbøger* i fælles workshops på Future Camps. Her brugte man arbejdet på et fælles produkt som anledning til at opbygge et emnerelateret ordforråd, som kunne bruges til at forstå hinanden. På samme tid blev kravet om "at lære et helt nyt sprog", som er afskrækkende for mange, afdramatiseret.

“Ud af komfortzonen”

At reflektere over udveksling

Et vigtigt spørgsmål for institutionerne eller produktionsskolerne er: Hvordan skal man evaluere de interkulturelle erfaringer, når eleverne kommer tilbage fra deres ophold i udlandet? I den sammenhæng er det vigtigt at give elevernes tilbagemeldinger rum og opmærksomhed og at erkende og anerkende elevernes præstation.

I de to deltagende produktionsskoler får de elever, som kommer hjem, muligheden for at fortælle andre elever om deres oplevelser. De kan på den måde være rollemodeller for andre deltagere, som også får gavn af disse erfaringer. En "speakers corner" opfylder samme opgave. Det er en aktivitet på Future Camps, hvor nogen kan fortælle de andre om noget som har relevans for projektet.

I refleksionssamtaler - ikke kun med elever men også med de ledsagende lærere eller, når det drejer sig om en praktikker, med virksomhederne - kan vi få vigtigt viden, som vi senere kan tage op i projektet. De deltagende aktører kan give vigtige oplysninger om, hvad der lykkedes og hvad der kan forbedres fremover. Deltagerne får ros for deres præstationer i refleksionssamtalerne. Det kan bidrage til elevernes identitetsdannelse og til at de opbygger selvtillid.

“Ud af komfortzonen”

Kulturmødet som mulighedsrum

Vi vil nu se på emnet fra den teoretiske synsvinkel. Den teoretiske baggrund skal bidrage til, at lærere reflekterer over deres arbejde, at de kan agere kompetent i forskellige situationer. Den følgende teoretiske klassificering er beregnet til at reflektere over interkulturelle erfaringer og egne handlingskulturer.

Når vi tænker over interkulturelle møder, altså møder imellem to eller flere kulturer, spørger vi os selv: Hvad er egentlig kultur? En måde at komme nærmere på et svar er at forstå en kultur fra et socialt konstruktivistisk perspektiv som et socialt rum af muligheder, som strukturerer folks handlinger og måder at udtrykke sig på. Et mulighedsrum kan altså ses som en sum af selvfølgeligheder, som definerer samlivet. Dette rum af muligheder styrer for eksempel, hvordan man skal forholde sig under bestemte sociale forudsætninger, hvordan og på hvilket sprog man taler sammen eller hvordan man klæder sig, osv.

Kort sagt: Hvad synes at være mulig i en bestemt situation og hvad ikke er muligt. En kultur begrænser sig ikke nødvendigvis til geografiske grænser, lande, regioner eller sprogområder. En kultur kan opstå alle steder, hvor to eller flere mennesker samles og interagerer. Der findes derfor heller ikke et rum, hvor kulturelle koncepter eller handlingsmønstre ikke spiller en rolle. Man kan derimod gå ud fra, at der altid er forskellige kulturer til stede, når der er tale om sociale interaktioner.

Også institutioner har en egen kultur, og det har JUMP også. Tværkulturelle erfaringer opstår ikke kun under de dansk-tyske møder men også der, hvor forskellige læringskulturer mødes, for eksempel, når medarbejdere fra en institution i Niebüll besøger universitetet i Flensburg og omvendt. I begge institutioner har man forskellige kulturelle forventninger, som kræver eller afviser forskellige måder at agere på.

Også møderne imellem lærerne og eleverne gør mange forskelle synlige. Der er ofte en stor aldersforskel, som forstærkes af inddelingen i undervisere og elever, lærere og de lærende. Den pædagogiske og de unges livsverden er enormt forskellige, så at man kan gå ud fra, at der er tale om mange kulturforskelle ved samme møde.

Interkulturelle møder sker derfor hele tiden i projektet og kan ikke undgås.

Kultur i komfortzonen

På dette grundlag vil vi tage begrebet komfortzone op igen. Vi har lagt mærke til, at man i projektet ofte taler om, at de unge deltagere skal forlade deres *komfortzone*. Det vil sige, at man vil motivere dem til at tage til udlandet og at deltage i en udveksling. Det gælder åbenbart ikke kun for de unge; også de voksne er ikke altid nysgerrige, når det drejer sig om andre omgivelser, og er ikke altid klar til at rejse.

“Ud af komfortzonen”

Vi foreslår at anvende begrebet komfortzone til at angive det område, hvor man kulturelt føler sig hjemme og intuitivt kan orientere sig ved hjælp af kendte sociale mønstre.

Alle har en *komfortzone*, som tager udgangspunkt i deres egne biografiske erfaringer og deres familiære, samfundsmæssige og kulturelle socialisering.

Her er adfærdsregler og udtryksformer indøvede og man kender omgangsformer, sprog, mennesker og steder. Folk handler oftest som forventet. Denne fortrolighed giver handesikkerhed - man ved, hvad man skal gøre eller ikke skal gøre.

Man kan nu selvfølgelig spørge sig selv, hvorfor man overhovedet skal forlade sin egen *komfortzone*. En udflugt væk fra ens komfortzone, dvs. det område, hvor man *indtil videre* har følt sig sikker, kan være en spændende idé, men også gøre en ængstelig. Når man forlader det kendte, får man med det samme nye indtryk, som man ikke med det samme kan kategorisere og som kan skabe forvirring. De sociale regler kan måske ikke umiddelbart gennemskues. Det er ikke umiddelbart klart, hvilken

adfærd eller hvilke måder at udtrykke sig på er passende eller ej. Ens egen position indenfor det nye rum kan derfor blive usikker. Mens det var helt i orden at have en hue på på arbejde derhjemme, kan det i det fremmede være et brud med reglerne, og det har konsekvenser. Denne lille krise, som man oplever under opholdet i udlandet, er yderligere udfordret af at skulle tale et andet sprog, og det kan

gøre situationen endnu sværere at gennemskue. Handesikkerheden bliver forstyrret, man begynder at søge overblik og det fører efterhånden til at man etablerer sig et slags mulighedsrum hvor man indøver nyt, lærer det ukendte og afprøver alternativer.

At forlade eller udvide ens egen komfortzone kan for den enkelte være en udfordring, som koster mange kræfter, meget tid og energi. Og det er der flere årsager til. For det første kan nævnes, at ens egen komfortzone er kendt og derfor nem at færdes i. En anden årsag kan være, at man er ængstelig ved det ukendte, hvilket kan blive en forhindring og føre til, at man foretrækker sikkerheden og trygheden fra ens egen komfortzone. For det tredje kan også manglende selvtilid være en årsag til, at det bliver til en udfordring at forlade sin komfortzone. Men også at man stræber efter et logisk sammenhængende livsforløb kan føre til, at man bliver indenfor sin *komfortzone* eller har modstand på at udvide den.

Når eleverne tager til udlandet og tager de udfordringer op, som nye *adfærdsregler*, et *ukendt arbejdsmiljø*, et *andet sprog*, og en *fremmed boligsituation* medfører, kan et ophold i udlandet være

“Ud af komfortzonen”

anledning til at udvide ens mulighedsrum. For at kunne støtte dette pædagogisk har vi i JUMP udviklet forskellige tiltag, som skal gøre usikkerhederne mindre og forberede rejsen både praktisk og mentalt.

Ved en videreuddannelsesaktivitet i 2016 udviklede man den idé at eleverne skulle få støtte igennem et *tandem*- eller *buddy*-system eller bo hos *værtsfamilier* under praktikopholdet. Værtsfamilien og ens "buddy" kan hjælpe med at orientere sig i de nye omgivelser. De kan på den måde bidrage til, at der bliver skabt en ny *komfortzone*, hvor eleven føler sig tilpas og opøver handlesikkerhed. Eleverne kan også få gavn af de erfaringer, som andre allerede har gjort sig, hvis de får mulighed for at udveksle deres erfaringer med det tværkulturelle.

Ind i komfortzonen

Hvordan kan man vække elevernes nysgerrighed og forberede dem på opholdet i udlandet? Når man vil det, skal man beskæftige sig med elevernes håb, det der gør dem bange og deres holdninger. Vi spurgte os selv, hvad eleverne synes om ophold i udlandet. Denne viden føres tilbage til projektet, og er grundlaget for, at vi hele tiden udvikler på emnet og at vi kan kvalificere projektets resultater. Ved nævnte videreuddannelsesaktivitet for lærere i det første projektår blev der gennemført en workshop om "interkulturelle møder", hvor det blev foreslået at gennemføre strukturerede interviews med de unge deltagere. Denne idé blev så videreudviklet og gennemført af Europa Universität Flensburg.

Interviewene var baseret på den viden, at man kun kan motivere folk til at forlade deres komfortzone, når man har fundet ud af, hvad denne zone består i. Inden der kommer en *ud af komfortzonen* skal der altså være en *ind i komfortzonen*.

Det handler især om, at man skal udvikle et blik for de forskellige individuelle relationer til kulturalitet og interkulturalitet, det egne og det fremmede, hos eleverne

Det var især to emner, som kom i fokus i den sammenhæng: For det første emnet "sprog", som eleverne selv nævnte ved forskellige lejligheder, og for det andet emnet "hjem", som blev rejst igennem et spørgsmål i interviewskemaet.

Sprog

Emnet "sprog" bliver set meget forskelligt af eleverne. Eleverne vurderer JUMPs flersprogede hverdag ud fra deres egen sproglige niveau, som kan være alt imellem grundlæggende problemer med at gøre sig forståelig, til at kommunikere flydende på begge sprog. Den hyppigst sete antagelse, at sprogforskelle er en barriere, kunne ikke generelt bekræftes efter samtaler med eleverne.

I forhold til elevernes holdning og værdier omkring sprog (i konteksten af JUMP) kan deltagerne deles op i tre grupper:

1. Sprog som barriere: For deltagere i denne gruppe er det andet sprog, som de ikke selv behersker, en barriere. De synes at de står over for en ny situation udenfor deres komfortzone, hvor de ikke kan kommunikere, sprogligt som de er vant til. Det kan føre til, at de bliver nervøse eller ængstelige. Der var for eksempel en, som i interviewet fortalte:

“Ud af komfortzonen”

"I starten var jeg nervøs, da jeg tænkte, Danmark: Jeg kan ikke sproget, jeg kan ikke engelsk - i det mindste ikke sådan rigtigt, og jeg tænkte: Kan jeg klare det - kan jeg ikke klare det?"

Som den efterfølgende del af et interview viser, bringer uvisheden omkring indholdet af kommunikation som foregår i et andet sprog usikkerhed hos eleverne. Denne usikkerhed kan så præges af fantasier (f.eks. at nogen taler bag ens ryg).

"Jeg kunne godt tænke mig hvis vi allesammen kunne tale engelsk, for eksempel, tyskerne taler tysk med hinanden og danskerne taler dansk med hinanden. Men hvis vi alle talte engelsk kunne vi alle forstå hinanden, fordi jeg ved at jeg føler det som om de taler dårligt om mig bag min ryg, fordi jeg ikke forstår hvad de siger."

2. Målløshed) forbinder: Sprog kan også være et forbindende element for eleverne. Hvis de ikke kunne forstå det, der blev sagt, i en international kontekst i projektet, så fandt de nogle gange andre elever, som oplevede det samme. Da de nu var i samme situation, hvor de havde problemer at gøre sig forståelig, var de ikke længere alene, hvilket skabte sikkerhed. En person fortalte det følgende i interviewet:

"Hun kan lige så lidt engelsk eller dansk som mig, så i det mindste er jeg ikke den eneste. Det synes jeg er helt i orden."

Deltagerne føler, at de får opbakning og at de har noget til fælles med en anden person.

I en anden gruppe, hvor sprog fungerer som forbindelse, kunne vi til gengæld observere den situation, hvor en elev fungerer som tolk for andre elever. Det kan være en støtte for eleverne, som har problemer med at kommunikere i flersprogede sammenhænge, men det er på samme tid forbundet med en fare for at blive afhængig af den elev der kan begge sprog:

"Det, der sker er: Hun kan dansk og når hun så valgte at sidde et andet sted, som jeg også syntes var i orden, så følte jeg mig ikke tilpas, fordi jeg forstod ikke nogen og det var derfor, jeg ikke følte mig tilpas."

Fremmedsprog er i dette tilfælde en barriere, som man kan nedbryde ved hjælp af en tolk i et stykke tid, men der kan hurtigt opstå utryghed og for store krav uden en tolk. Sproget fungerer her kun som bindeled for den ene elev. Denne elev er udfordret på sin nye komfortzone, som han eller hun ellers har oprettet ved hjælp af en tolk.

"Jeg og X behøver ikke at tale med dem, men med de andre to er det sådan: Når Y taler med dem eller der er noget, Y ikke ved, så oversætter Z, fordi Z er så god til det."

Forbindelsen imellem de deltagere, som har samme sprog, kan også føre til, at andre elever, som ikke er så sprogligt stærke, tager afstand. Tolken er i dette tilfælde et "værn" for dem der har lyst til at "gemme sig" lidt bag tolken.

“Ud af komfortzonen”

3. Sprog som ressource: For en tredje gruppe bliver deres sprogkundskaber til en vigtig ressource i JUMP. Især fordi nogle deltagere opnårsærlig status i projektet pga. deres sprogkundskaber, føler de sig tilpas i projektet og udvider let deres *komfortzone*. Denne gruppe fungerer som bindeled i projektet. I nogle situationer bliver disse deltagere til tolke under plenumaktiviteter. De tager dermed ansvar og bliver til vigtige kontaktpersoner for begge sider. En sådan elev udtaler:

"Jeg taler jo med alle, egentlig, og oversætter også nogle gange."

Ved hjælp af de tre nævnte grupper ser vi, at emnet sprog kan have en meget forskellig indflydelse på eleverne og hvordan de navigerer i deres *komfortzoner*. Det viser sig, at en sprogbarriere ikke altid bliver opfattet som en stor udfordring og at man finder strategier for at nedbryde den. For nogle af deltagerne kan det være en anledning til at tale med andre "ligesindede". Nogle kan bruge andre elevers sprogkundskaberhvilket dog kan føre til en slags social afhængighed. Når man ikke har en tolk i nærheden, kan det med at "være alene" hurtigt føre til usikkerheder. Dem, som fungerer som tolke i projektet i en periode, har en større handlingssikkerhed pga. deres sprogkundskaber og er hurtigere bekendt med mulighedsrum.

Selvom forståelsesproblemer imellem danske og tyske elever ikke skal overdramatiseres, synes der fortsat at være et behov for at arbejde mere på dialog imellem danske og tyske elever. At bruge et buddy-system, værtsfamilier eller enkelte lærere på praktikstedet er idéer, som allerede er blevet udviklet i en anden sammenhæng og som her igen kommer i fokus.

12

Hjem

Udover "sprog" var emnet "hjem" klart i fokus i interviewene.

Efter at spørgsmålet om deltageres komfortzone blev rejst første gang ved JUMPs videreuddannelseskursus i november 2016 viste det sig, at begrebet *komfortzone* har lighedstræk med begrebet *hjem*. Dette gav anledning til at spørge deltagerne om deres forståelse af begrebet *hjem*. Ud fra svarene kan vi se, at deltagerne refererer til to forskellige ting, når de taler om deres hjem:

For det første er hjem noget, som er bundet til et bestemt sted.

"For mig er der ikke noget, der er bedre end at være på båden: Bare pakke tasken, løsne båden og sejle, lægge fra land og sejle væk. Det betyder meget for mig, fordi på båden kan jeg koble fra."

For det andet er der det hjem, som kan manifestere sig i en bestemt person.

"For mig betyder hjem der, hvor man er glad, og det er hjemme hos min familie."

Det har vist sig, at den personlige *komfortzone* kan formes og udvides. Igennem livet kan steder og personer ændre sig og der kan komme nye til mens nogle af dem forsvinder.

“Ud af komfortzonen”

De to nævnte kategorier er meget forskellige. De har dog til fælles, at de giver eleverne stabilitet og sikkerhed og er en vigtig dimension af den personlige *komfortzone*. Interviewene viser, at elevernes individuelle komfortzone er meget kompleks og sikkerhed og tryghed kan konstrueres på forskellige måder.

"Hjem betyder faktisk sikkerhed for mig. Min mand, mine hunde og derfor helt enkelt harmoni og min egen seng. Det er hjem."

Det er også klart, at den del af en *komfortzone*, som er knyttet til personer, ikke er begrænset til familien. Også venner kan være en del af det. Det viser sig dog i interviewene, at deltagernes venner sjældent blev nævnt og kun få gange udgjorde vigtige referencepersoner. Det er bemærkelsesværdigt, fordi vennegruppen plejer at være vigtig for de unge. Vi kan altså ikke drage konklusioner om deltagernes forhold til deres venner. At de ikke nævner deres venner kan dog indikere, at de måske har vanskeligheder når det drejer sig om at finde nye venner (og at beholde dem på lang sigt).

Man skal desuden tænke på, at et hjem, altså det sted, hvor man bor, ikke altid nødvendigvis er et trygt sted. Familiære eller andre sociale problemer kan føre til at deltagerne ikke har en *komfortzone* i deres vante omgivelser. Ophold i udlandet eller interkulturelle møder kan her blive til en attraktiv mulighed til at få en pause eller at flygte fra det sædvanlige. Mottoet for interkulturelle møder burde derfor ikke være *"ud af komfortzonen"* men snarere *"ind i komfortzonen"*. Ophold i udlandet kan - hvis de bliver brugt konstruktivt - føre til, at en ny *komfortzone* opbygges eller give anledning til, at eleverne foretager ændringer og får det bedre i de vante omgivelser, når de kommer tilbage.

Ud derfra - med det samme! Eller måske ikke?

Ovenstående kan give et første overblik over deltagernes håb, bekymringer og meninger i forhold til emnet *komfortzone* i den interkulturelle kontekst. At forlade sin egen komfortzone, det kendte rum af muligheder med de kendte veje eller at udvide den ved at gå nye veje, kræver indsats og overvindelse. Det kan betale sig, når opholdet medfører den positive erfaring, at man selv har fundet sig til rette i et andet land, et andet arbejdsmiljø og med fremmede mennesker.

Men det sker ikke automatisk: At man forholder sig til det fremmede øger ikke *automatisk* ens selvtillid og nye kulturelle indtryk fører ikke *automatisk* til, at man integrerer dem i sin egen *komfortzone* og forbedrer den.

Og det er heller ikke dårligt. De interkulturelle møder, som står i fokus i JUMP, er tilbud til eleverne. Man behøver ikke at bruge dem. Men når eleverne beslutter sig for springet i det ukendte, hvilket kræver pædagogisk ledsagelse, motivation og støtte, så tilbyder disse ophold et hav af muligheder. Muligheder, som gør, at de unge reflekterer over sig selv, når de skal forholde sig til det fremmede. Muligheder, som gør, at de kan lære noget, som går ud over deres hverdag og kan berige den. Det er det der gør, at arbejdet i internationale kontekster er så værdifuld.

“Ud af komfortzonen”

At åbne mulighedsrum gennem interkulturelle møder

Impressum:

Originalt udgivet af:

Europa-Universität Flensburg
Institut für Erziehungswissenschaften
Arbeitsbereich Erwachsenenbildung
niemeyer@uni-flensburg.de
sebastian.zick@uni-flensburg.de

Skrevet af (dansk version):

Nicole Cordsen, Lukas Dehmel, Johanna-Juliane Kunze, Sandra Lüders, Prof.
Dr. Beatrix Niemeyer-Jensen, Sebastian Zick og Christine Revsbech Jensen

Oversat til dansk af:

Esther Bertling og Christine Revsbech Jensen

Denne JUMP-impuls er udviklet inden for rammerne af projektet i samarbejde med alle JUMP-projektpartnere.

ISBN dansk e-version: 978-87-7349-196-6

Interreg
Deutschland - Danmark

